

Türkiye'nin Milli Güvenliđi: Güncel Durum ve Gelecek

Prof. Dr. Sadi aycı
Başkent Üniversitesi
Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü
Ankara

20 Ekim 2016

15 Temmuz Darbe Girişimi

- Çok ciddi bir tehdit. Ciddiyetle kovuşturulması gerekir.
- Hukuk kavramları sulandırılmamalı. Olay başarısız bir ayaklanma. “Terörizm” etiketiyle geçiştirilemez.
- Olayın bütün yönleriyle incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesi bakımından, Sn. Cumhurbaşkanı keşke Devlet Denetleme Kurulu’nu da görevlendirseydi.

15 Temmuz Darbe Girişimi

- *Hukukun üstünlüğü* ve *kuvvetler ayrılığı* ilkeleri temelinde; gerek idari, gerek cezai açıdan bireysel sorumluluk derecelerinin doğru olarak soruşturulması ve saptanması; yaptırımların, idari eylem ve işlemlerin, alınacak önlemlerin orantılı olması önemli: Ölçünün kaçırılması, Devlet – toplum ilişkilerini zedeler.

Olağanüstü Hal

- *Hükümete verilen KHK yetkisi, önlem* niteliğinde ve *geçici* düzenlemeler yapılabilmesine olanak veren, istisnai bir *yasama işlevi*.
- Yargı denetimine de kapalı olacak şekilde *idari eylem ve işlem tesis etme aracı – yöntemi* olarak kullanılmamalı.
- *Devletin yeniden yapılandırılması* kesinlikle bu yetkinin kapsamı dışında. Örnek: Milli Savunma veya Yükseköğretim ile ilgili tasarruflar.

Olağanüstü Hal

- OHAL, ucu açık, sınırsız ve denetimsiz bir yetki veren bir yönetim biçimi değil. Savaş halinde bile böyle olmaz.
- **En kötü senaryo:** *Terör* kavramını, amacını aşacak şekilde esneterek - sulandırarak, her türlü karşı görüşü – muhalefeti susturmak, bastırmak için kötüye kullanmak.

Terörle Mücadele

- *Terör, terörizm, ayaklanma, kurtuluş savaşı, soykırım* gibi teknik hukuk kavramlarının “sulandırılması” yanıltıcı ve sakıncalı.
- Bu gibi yaklaşımlar, sağlıklı iletişimi ve tartışmayı, sorunun çözümünü engeller.

Terörle Mücadele

- *Terörle mücadele*, korku, panik ve dehşet yaratan şiddet eylemlerin faillerine ve doğrudan destekçilerine yönelik bir mücadele.
- *Terörizmle mücadele* ise daha geniş bir kavram: Siyasi ve ideolojik boyutları, toplumsal sorunları da kapsıyor.

Terörle Mücadele

- Bu nedenle, *terör eylemlerinin doğrudan işlenmesi / desteklenmesi dışında* kalan diğer boyutların, konuların, sorunların, yakınmaların ve taleplerin serbestçe araştırılmasını, tartışılmasını, hatta savunulmasını da terör suçu kapsamında değerlendirmek yanlıştır. Yerine göre, elbette başka suçlar söz konusu olabilir.
- Aksi halde, sorunun / tehdidin özü tartışılmaz, siyasi / hukuki yollardan uzlaşma / çözüm bulma olanağı kalmaz. Kısır bir döngü oluşur. Ülkemizde olan da, on yıllardır, budur.

İfade Özgürlüğü – Basın Özgürlüğü

- Farklı / aksi / hatalı olabilecek düşüncelerin açıklanmasının “hain” / “kafir” vb. nitelendirmelerle bastırılması, susturulması; toplumsal sorunların, güvenlik sorunlarının tartışma / siyaet / hukuk yoluyla çözümlenmesinin önündeki en büyük engel.

İfade Özgürlüğü – Basın Özgürlüğü

- Cebir, şiddet, tehdit, küfür ve hakaret, kin ve nefret söylemleri, yalan bilgi / haber oluşturmak vb. eylemler elbette düşünce ve ifade özgürlüğü kavramının dışında kalır.

İfade Özgürlüğü – Basın Özgürlüğü

- Bu gibi hukuka aykırı eylemlerin ve söylemlerin ciddiyle kovuşturulması gerekir. Aksi halde toplumsal barış bundan ciddi şekilde ve olumsuz yönde etkilenebilir. Bizzat hak alma eğilimleri, hatta linç kültürü yaygılaşabilir.
- Bu çerçevede basın özgürlüğü, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve –varsa- sorumlular hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılabilmesi bakımından yaşamsal önemdedir.

İstihbarat Operasyonları

- **Gizli ve örtülü hareket:** Önemli yetenek. Milli güvenliğe önemli katkıları olabilir.
- **İnce ayrımlara dikkat** edilmeli:
 - Yurt içinde operasyon – yurt dışında operasyon.
 - Vatandaşa yönelik operasyon – yabancıya yönelik operasyon.
- Bunların dayanak, ölçü ve sınırları farklıdır.
 - Kural: Hukuka uygunluk.
 - İstisna: Silahlarda eşitlik bağlamında, zaruret hali.

Popülizm

- Tanım: Sıradan insanların endişelerine ve ilgi alanlarına hitap ederek siyasi güç sahibi olma ve bu gücü sürdürme çabası.
- Türkiye ile sınırlı değil: ABD – Birleşik Krallık – Avusturya – Fransa; ırkçılık – milliyetçilik – yabancı düşmanlığı.
- Türkiye: Milli irade – çoğunlukçuluk – aşırı milliyetçi söylemler. Cazip, ancak aldatıcı.
- Siyaset, hukukun içinde kaldığı sürece meşrudur. Siyaset, hukukun üstünde değildir.

Popülizm

- Seçimler – seçimle elde edilen yetki – sınırları abartılmamalıdır.
- Akıl, bilgi, uzmanlık, deneyim gerektiren konular halkın oyuyla kararlaştırmaya uygun olmayan konulardır.
- Devlet > hükümet > siyasi parti > siyasi partinin lideri kavramları karıştırılmamalıdır. Hükümetler gelir gider; kalıcı olan Devlettir.
- Devlet = hükümet = siyasi parti anlayışı hatalıdır.

Dış Politika

- Devletin milli güvenlik siyasetinin, diplomasi sanatının ve gereklerinin gözardı edilmesi, dış politika konularına ve sorunlarına popülist yaklaşımlar, Türkiye'nin ulusal çıkarlarına ve milli güvenliğine zarar veriyor.
- Son yıllarda Osmanlı değerlerine ve Sünni İslam din anlayışına sıkça yapılan atıflar, “Fatih’in torunları – fetih” söylemleri, kuşkusuz hem komşu ülkeler, hem de Batı hükümetleri nezdinde kuşkular yaratıyor.

Batı ile İlişkiler

- Türkiye’de Batı karşıtlığı yaygın.
- Her olumsuz olayın / gelişmenin ardında bir Batı komplosunun - girişiminin bulunduğu varsayılıyor.
- Eğer bu doğru ise, aklın gereği, en kısa sürede Avrupa Konseyi’nden ve Kuzey Atlantik Teşkilatı’ndan ayrılmak; AB müzakere sürecine de derhal son vermek olabilir.
- Soru: Bu takdirde, Türk Devriminin, “çağdaş uygarlık düzeyini geçmek” şeklinde ifade edilen ulusal hedefinin ölçütünü - örneğini nerede arayacağız?

Uluslararası İlişkilerde Ortak Çıkarların Önemi

- Komploculuk yaklaşımlarıyla analizler yaparak politikalar oluşturmak, zayıf zihni yapıdaki bireylerin kolaycı savunma ve mazeret uydurma yöntemi gibi görünüyor. Dış ilişkiler olumsuz etkileniyor.
- Özeleştiri, varsa sorumluluğu üstlenme ve gereğini yapma düşüncesi rağbet görmüyor.

Uluslararası İlişkilerde Ortak Çıkarların Önemi

- Milletlerarası ilişkilerin ancak *ortak çıkarlar ve milletlerarası hukuk* temelinde kalıcı - sağlam bir geleceğinin olabileceği unutulmamalı.
- Bunun dışında kalan “dostluk – kardeşlik” vb. söylemler, içi boş ve popülist yaklaşımlardır.

Türkiye – Irak İlişkileri

- Saddam Hüseyin dönemi.
 - Körfez Savaşı dönemi.
 - Kuzeyden Keşif Harekatı dönemi.
- 2003 – Irak'ın ABD'ce işgali dönemi.
- ABD işgalinin resmen sona ermesinden sonraki dönem.
 - İran – Şii etkisi.
 - DEAŞ / IŞİD'in ortaya çıkışı.

Türkiye – Irak İlişkileri

- Özel konular:
 - Irak Kürdistanı – Barzani – Talabani - gelişmeler.
 - PKK.
 - Türkmenler.
 - Kerkük - Musul.

Türkiye – Irak İlişkileri

- Merkezi Irak Hükümetini on yıllardır arka plana iten, *Kürdistan Bölge Yönetimi'nin* oluşturulmasına ve güçlendirilmesine katkıda bulunan: Türkiye.
 - On yıllar sonra kendini savunma hakkına dayalı talepler ve suçlamalar gerçekçi / inandırıcı değil. Çok geç.
 - *Irak'ın Kuzeyine* destek verip, *Suriye'nin Kuzeyine* karşı tavır alınmasını da anlatabilmek güç.

Irak – Başika – TSK Kampı

- Bilinen amaç - işlev: Musul'daki yerel güçlerden oluşan “Ninova Muhafızları”nın eğitimi.
- Hukuki durum: Yabancı bir ülke toprağında konuşlanma – askeri müdahale - milletlerarası hukuk açısından dayanak?
 - Özel anlaşma.
 - Kendini savunma.
 - BM Güvenlik Konseyi'nce yetki verilmiş olma.
- Önemli: Devletlerin egemen eşitliği, karşılıklılık.

Irak – Başika – TSK Kampı

- *Silahlı çatışma hukuku* açısından durum:
 - İstila (invasion) – işgal (occupation) kavramları.
 - Bunlar silahlı çatışma hukuku (insancıl hukuk) kavramları ve gerekçenin hukuka uygun / aykırı olması önemli değil.
 - Uygulanacak hukuk?
 - İnsan hakları hukuku – ihlal iddiaları - Devletin sorumluluğu?
 - Milletlerarası suçların söz konusu olması durumunda: Bireylerin cezai sorumluluğu.

Türkiye – Irak Sınırına Yiğınak

- Haber: Türkiye - TSK – Irak sınırına yiğınak.
- Amaç: Musul'dan gelecek *göç dalgasını* Irak'ta karşılamak (?)
- *Yerinden edilme (displacement)* başka, *sığınma (refuge)* başka, *göç (migration)* başka, dolayısıyla, uygulanacak hukuk kuralları da başka.
- *Davet üzerine müdahale* tartışmaları: *Irak Hükümeti'nin* değil de *Kürdistan Bölge Yönetimi'nin* veya *Musul yerel güçlerinin* Türkiye'yi müdahaleye davetinin hukuksal açıdan bir hükmü olabilir mi?

Musul

- “Misak-ı Milli”: Tarihi önemde bir belge; hukuksal bağlayıcılığı yok.
- Tarih - milletlerarası hukuk – ince ayırmalar: *Hak* yaratmak / bir uyuşmazlıkta *kanıt* olarak kullanılmak.

Musul

- **Musul:** Milletler Cemiyeti Raporuna göre (1925), “tartışmalı bölge”.
- **Musul petrolü:** Türkiye – İngiltere – Ankara Anlaşması (1926): 25 yıl boyunca, petrol gelirinden % 10 pay.
- Irak Krallığı – Bağımsızlık Bildirisi (1932): Türkmenlerin ve Kürtlerin haklarının korunması – Türkçe - resmi dil.
- Güncel durum.

Musul

- *Irak halkının* kendi geleceğini belirleme hakkı:
 - Devlet şekli.
 - Hükümet şekli – Anayasal düzen.
 - Doğal kaynaklardan yararlanma – işletme – gelirleri kullanma.
- **Musul'un geleceği:** Bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Milletlerarası Sınırlar

- Milletlerarası hukukta sınırlar tek taraflı beyanlarla – eylemlerde düzenlenmiyor.
- *Milletlerarası hukuk – uti possidetis ilkesi*: Değişiklik ancak tarafların anlaşmasıyla mümkün.
- Ne Türkiye, Irak sınırını, ne de örneğin Ermenistan, Türkiye sınırını, tek taraflı eylemlerle / söylemlerle değiştiremez.

Kürt Devleti?

- Kürtlerin çoğunluğu bunu arzu edebilir, böyle bir gelişmeyi destekleyecek devletler de bulunabilir.
- Ancak: Görünebilir gelecekte uygulanabilirliği çok kuşku.
 - Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin, böyle bir dönüşüme onay vermesi gerekir. Olanaksız.
 - Yine de, *uzun vadede* ne olacağı kesin olarak bilinemez. Dünya ve onun bir parçası olan Ortadoğu, *sürekli değişim* halinde.

Kürt Devleti?

- Önemli: Türkiye de dahil olmak üzere, Ortadoğu ülkelerindeki *kötü yönetimler*, tartışılan pek çok bölgesel ve iç güvenlik sorunlarının asıl nedenini oluşturuyor.
- Sebepler – koşullar değişmedikçe, sonuçların da değişmemesi doğaldır.

Değerlendirme ve Sonuç

- Türkiye Cumhuriyeti ciddi bir stres testinden geçiyor.
- Dış ilişkilerde akılcılık ve milli gücün derecesini, işlevini ve sınırlarını iyi değerlendirebilmek önemli. Türk atasözü unutulmamalı: Ateş olsan, cürmün kadar yer yakarsın.